

PANDEMİ SÜRECİNDE LİSE ÖĞRENCİLERİNİN SAĞLIK İLE İLİŞKİLİ MESLEK EDİNME İSTEKLERİNİN İNCELENMESİ

Songül GÜNGÖR¹, Deniz GÜNGÖR²

Öz

Amaç: Çalışma lisede öğrenim gören ve geleceğe yönelik kariyer planlaması yapan gençlerde pandemi sürecinde sağlık alanı ile ilişkili meslek edinme isteklerinin değerlendirilmesi amacıyla yapıldı.

Yöntem: Verilerin elde edilmesinde araştırmacılar tarafından hazırlanan soru formu ve Koronavirüs (Covid-19) Korkusu Ölçeği kullanıldı. Elde edilen veriler SPSS 22.0 paket programında değerlendirildi,

Bulgular: Katılımcıların yaş ortalaması $16,30 \pm 1,35$ 'tir ve %30,9'u 9.sınıf, %18,9'u 12.sınıftır. Öğrencilerin %34,6'sı COVID-19 öncesi sağlıkla ilişkili bir mesleği tercih etmek istediğini; COVID-19 öncesi sağlıkla ilişkili bir mesleği tercih etmek isteyenlerin %84,8'inin pandemide mesleğin zorlu koşullarına şahit olduktan sonra sağlıkla ilişkili bir meslek edinmekten vazgeçtikleri belirlendi. Ancak diğer taraftan sağlık alanını tercih etmeyi düşünmeyen katılımcıların %28,9'unun pandemide bu mesleklerin değerli ve önemli olduğunu düşünerek kariyer planlarında yer vereceği saptandı. Pandemi öncesi en çok sağlıkla ilişkili tercih etmek istenilen meslek hemşirelik (%18,0) ve tıp (%16,8) iken; COVID-19 pandemisinde %4,9'u eczacılık olmuştur. Araştırmaya katılanların toplam Koronavirüs Korkusu Ölçeği puanlarının aritmetik ortalama± standart sapması $16,35 \pm 5,73$ olarak bulundu. Elde edilen verilere göre pandemi ile sağlık bilimleri ile ilişkili bir bölümde eğitim görme isteği sona erenlerin COVID-19 korku düzeyi, pandeminin bu karara etki etmediğini belirtenlerin korku düzeyinden istatistiksel olarak anlamlı düzeyde yüksek bulundu ($p < 0,05$).

Sonuç: Pandemi süreci lise öğrencilerinin sağlık alanı ile ilişkili meslek edinme isteği üzerinde etkili olmuştur.

Anahtar Kelimeler: COVID-19, Kariyer Planlaması, Lise Öğrencileri, Sağlık Meslekleri Tercihi

¹Sorumlu Yazar: Öğr. Gör, Osmaniye Korkut Ata Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Fakültesi, Hemşirelik Bölümü, Osmaniye, Türkiye songulgungor@osmaniye.edu.tr ORCID: 0000-0003-2814-5378

²Uzman, Şehit Veli Demiryürek Bilim ve Sanat Merkezi, Fizik Birimi, Osmaniye, Türkiye gungordeniz@gmail.com ORCID: 0000-0001-5827-6913

Makale gönderim tarihi:22.08.2022

Makale kabul tarihi:05.01.2023

Künye Bilgisi: Güngör, S., Güngör, D. (2023) Pandemi Sürecinde Lise Öğrencilerinin Sağlık ile İlişkili Meslek Edinme İsteklerinin İncelenmesi. Selçuk Sağlık Dergisi, 4(1), 1 – 14.

Health-Related Occupation of High School Students During the Pandemic Process Reviewing Acquisition Requests

Abstract

Aim: Study was carried out to evaluate the effect of the pandemic process on the desire to acquire a health-related profession among young people who are studying at high school and planning their future careers.

Method: The research was carried out by online questionnaire method with 667 volunteer participants who were studying in high school in Osmaniye between August and October 2020, after obtaining the necessary ethics committee permission and institutional permissions. A questionnaire prepared by the researchers and the Coronavirus (Covid-19) Fear Scale were used to obtain the data. In statistical evaluation, the level of significance was accepted as $p<0.05$; Student's t test was used to analyze the data.

Findings: The mean age of the participants was 16.30 ± 1.35 years and 34.6% of the students stated that they wanted to prefer a health-related profession before COVID-19; 29.6% of them gave up on acquiring a health related profession after witnessing the difficult conditions of the profession during the pandemic. While nursing (18.0%) and medicine (16.8%) were the professions they wanted to prefer most related to health before the pandemic; midwifery (2.9%) and dentistry (2.8%) with the pandemic. According to the data obtained, the COVID-19 fear level of those whose desire to study in a department related to health sciences ended with the pandemic was found to be statistically significantly higher than those who stated that the pandemic did not affect their decision ($p<0.05$).

Results: Adequate promotion of professions to those who want to acquire a health-related profession; it can prevent future career regrets.

Keywords: Career Planning, COVID-19, Highschool Students, Health Professions Preference

1.GİRİŞ

Kariyer keşif dönemi lise öğrencilerinin üniversiteye geçiş aşamasında kendilerini tanımaları ve yapmak istedikleri mesleği keşfetmeleri için önemli bir hazırlık aşamasıdır (Chen vd., 2021). Kariyer seçiminde yaş, cinsiyet, yetenek, kolay iş bulma, iyi kazanç ve sosyal statü beklentisi gibi faktörlerle birlikte toplumların mesleklere yüklediği anlamlar etkili olmaktadır (Turan ve Kayıkçı, 2019:15). Meslek seçimi ülkemizde çoğunlukla bireyin isteği ve yeteneklerinin dışında gerçekleşmektedir (Tercan vd., 2017:98). Üniversiteden mezun olduktan sonra iş bulma kolaylığı nedeniyle lise öğrencileri sağlık bilimleri alanını tercih etme eğilimindedir (Eraslan Çapan ve Korkut Owen, 2017:551). Ülkemizde lise öğrencilerinin yönelmeyi düşündükleri eğitim alanlarının araştırıldığı çalışmalarda sağlık ile ilişkili mesleklerin popüler olduğu görülmektedir (Eraslan Çapan ve Korkut Owen, 2017:551; Atli ve Gür, 2019:32).

Kariyer seçiminde alınan kararlar, kişilerin yaşam tarzını etkilemekle birlikte nasıl bir iş ortamında çalışılacağını da belirlemektedir (Turan ve Kayıkçı, 2019:15). Nitekim COVID-19 pandemisi bu durumun en güzel örneklerindedir (Çam ve Dokumacı, 2022:36; Yang vd., 2021:534). Çünkü sağlık çalışanları hızla yayılan, tedavisi bilinmeyen bir hastalıkla karşılaşmıştır. Hem enfekte olma hem virüsü bulaştırma korkusu, hasta bakımında yetersiz hissetme sağlık çalışanlarının artan düzeyde kaygı, depresyon ve stres yaşamalarına neden olmuştur (Çam ve Dokumacı, 2022:36; Yang vd., 2021:534). Bu tablo sağlık hizmetleri ile ilişkili mesleklerin riskli özelliklerine ilişkin algısal farkındalığı da artırmıştır (Yang vd., 2021:534). Pandemi sürecinde sağlık çalışanlarında depresif belirtiler ve tükenmişlik düzeyleri kariyer seçimi pişmanlığını artırmıştır ve tıbbi kariyere olan ilgiyi azaltmıştır (Yang vd., 2021:534).

Bu araştırmanın amacı sağlık çalışanlarının riskli çalışma koşullarının gözler önüne serildiği pandemi döneminde, lise öğrencilerinin sağlık alanı ile ilişkili meslek edinme isteğini belirlemektir.

Ülkemizde lise öğrencilerinde COVID-19 pandemisinde kariyer planlamasına yönelik bir çalışmaya rastlanmamakla birlikte; COVID-19 pandemisinde sağlık hizmetleri ile ilişkili meslek seçme isteklerine yönelik bir çalışmaya da rastlanmamıştır. Bu nedenle çalışmamızın literatüre katkı sağlayacağı düşünülmüştür.

2. GEREÇ VE YÖNTEM

2.1. Araştırmanın Amacı ve Türü

Araştırma tanımlayıcı tipte olup, pandemi döneminde lise öğrencilerinin sağlık alanı ile ilişkili meslek edinme isteğini değiştirip değiştirmediğini belirlemektir.

2.2. Araştırma Soruları

1. Pandemi sürecinde lise öğrencilerinin COVID-19 korku düzeyleri nedir?
2. Pandemi sürecinde lise öğrencilerinin sağlık alanı ile ilişkili meslekleri edinme isteklerini etkileyen faktörler nelerdir?
3. Pandemi sürecinde lise öğrencilerinin sağlık alanı ile ilişkili meslekleri edinme isteklerindeki değişim ne yöndedir?

2.3. Araştırmanın Yapıldığı Yer ve Zamanı

Araştırma 1 Ağustos- 30 Kasım 2020 tarihleri arasında Osmaniye ilinde beş lisede eğitim gören öğrenciler ile yapılmıştır. Online anket katılımcılara öğretmenleri aracılığı ile iletilmiştir.

Araştırmanın Evren ve Örneklemi

Araştırmanın evrenini Osmaniye ilinde araştırma izini alınabildiğinden dolayı belirlenen beş lisede kayıtlı 1200 öğrenci oluşturmuştur. Örneklem seçimine gidilmeyip evrenin tamamına ulaşılması hedeflenmiştir. Araştırmaya belirlenen eğitim kurumuna kayıtlı, gönüllü 667 öğrenci (katılım oranı: %55,5) katılmıştır.

2.4. Veri Toplama Araçları

Araştırmacılar tarafından oluşturulan kişisel bilgi formu ve COVID-19 korkusu ölçeği kullanılmıştır.

Kişisel Bilgi Formu

Katılımcıların yaş, cinsiyet, kronik hastalık durumu, COVID-19 geçirme durumu, COVID-19 pandemisinin sağlıkla ilişkili meslek edinme isteği vb. on sekiz sorudan oluşmaktadır (Çalışkan vd., 2021:170; Rahman, 2021:68; Perelman, 2022).

COVID-19 Korkusu Ölçeği

Pandemi korkusunun farklı yönlerini değerlendirmek için geliştirilen bir ölçektir, stres, kaygı ve depresyon ile ilişkisi gösterilmiştir. Ahorsu ve arkadaşları (2020) tarafından geliştirilmiş ölçeğin Cronbach alpha değeri ($\alpha=0,82$)'dir. COVID-19 Korkusu Ölçeği (The Fear of COVID-19 Scale)'nin, Türkçe'ye uyarlanması, geçerlilik ve güvenilirliği, Satıcı ve ark, (2020) tarafından yapılmıştır. Ölçek 7 maddeden oluşmakta ve ters maddesi bulunmamaktadır (Ahorsu vd., 2020:1; Satıcı vd., 2021:1980). Sorularda 5'li Likert tipi bir ölçeklendirme kullanılarak 1-5 arası (1-Kesinlikle katılmıyorum, ... 5-Kesinlikle katılıyorum) puanlanmıştır. Ölçekte ters puanlanan madde yoktur. Ölçekten en az 7 en çok 35 arası puan alınmaktadır. Yüksek puan almak COVID pandemi korku düzeyinin 'yüksek' olduğunu

göstermektedir. Ölçeğin Türkçe geçerlilik güvenilirlik çalışmasında Cronbach alpha değeri 0,82 olup bu araştırmada 0,87 olarak hesaplanmıştır.

2.5. Araştırmanın Etik Yönü

Araştırmaya başlanmadan önce Osmaniye Korkut Ata Üniversitesi Bilimsel Araştırma ve Yayın Etiği Kurulu Etik Kurulu tarafından onaylanmış (Tarih: 10.07.2020, karar no: 2020/25/1) ve araştırmanın yapılacağı kurumun bağlı olduğu Osmaniye İl Milli Eğitim Müdürlüğü'nden izin alınmıştır. Çalışma Helsinki Bildirgesi ve İnsan Denekleri İçeren Tıbbi ve Sağlık Araştırmaları için Etik Yönergeler ile uyumlu olarak gerçekleştirilmiştir. Araştırma e-anket (Google formlar) kullanılarak çevrimiçi olarak Ağustos-Kasım 2020 tarihleri arasında gerçekleştirilmiştir. Öğrencilere araştırmanın amacı anket formunda bildirilmiştir ve gönüllü öğrencilerin onamları alınmıştır. Araştırmada kullanılan Koronavirüs (COVID-19) Korkusu Ölçeği'nin Türkçe geçerlik ve güvenilirlik çalışmasını yapan araştırmacılardan birisi olan Satıcı'dan e-posta yoluyla izin alınmıştır.

2.6. Verilerin Analizi

Verilerin analizinde SPSS 22.0 programından yararlanılmıştır. Verilerin değerlendirilmesinde sayılarla yüzdelik dağılımlar kullanılmıştır, Kolmogorov Simirnov ve Shapiro-Wilk testleri ile normallik analizi yapılmıştır. Veriler normal dağılıma uyduğundan ($p>0,05$) iki grubun ölçek ortalamaları arasında istatistiksel farkın belirlenmesinde Independent samples test (t-testi) kullanılmıştır. İstatistiksel anlamlılık için $p<0,05$ değeri kabul edilmiştir.

3. BULGULAR

Araştırmaya katılan öğrencilerin yaş ortalamaları $16.30\pm 1,35$ 'dir. Ayrıca öğrencilerin %67,7'si kadın; %32,3'ü erkek olup; %30,9'u dokuzuncu sınıf; %18,9'u on ikinci sınıftır. Katılımcıların %86,5'inin kronik hastalığının olmadığı, %93,8'inin sigara kullanmadığı ve %99,1'inin Covid-19 geçirmediği ancak %76,0 'sının ailesinde Covid-19 geçiren bireyler olduğu belirlenmiştir. Araştırmaya katılan öğrencilerin alınması gereken tedbirlere uyma durumları incelendiğinde %84,6'sının sokağa çıkma yasağına uyduğu, %87'sinin maske kullandığı, %93,7'sinin el hijyenine dikkat ettiği, %77,2'sinin sosyal mesafe kuralına dikkat ettiği sonuçlarına ulaşılmıştır. Ayrıca öğrencilerin %70,8'i sağlık bakanlığının açıklamalarını takip ettikleri belirlenmiştir (Tablo 1).

Tablo 1. Katılımcıların Tanıtıcı Özellikleri (N=667)

Özellikler		n	%
Yaş: Ort±SS1: Ort: 16,30 ± 1,35 (en az: 14- en çok: 20) yıl			
Cinsiyet	Kadın	451	67,7
	Erkek	216	32,3
Sınıf	9. sınıf	206	30,9
	10.sınıf	145	21,7
	11.sınıf	190	28,5
	12.sınıf	126	18,9
Kronik Hastalık	Evet	90	13,5
	Hayır	577	86,5
Sigara	Evet	41	6,1
	Hayır	626	93,8
COVID-19 Geçirme Durumu	Evet	6	0,9
	Hayır	661	99,1
Ailesinde COVID-19 Geçirenler	Evet	160	24,0
	Hayır	507	76,0
Sokağa çıkma yasağına uyma durumu	Evet	564	84,6
	Hayır	10	1,5
	Bazen	93	13,9
Maske kullanma durumu	Evet	580	87,0
	Hayır	20	3,0
	Bazen	67	10,0
El Hijyenine Uyma Durumu	Evet	625	93,7
	Hayır	-	-
	Bazen	42	6,3
Sosyal Mesafeye Uyma Durumları	Evet	515	77,2
	Hayır	14	2,1
	Bazen	138	20,7
Sağlık Bakanlığının Açıklamalarını Takip Etme Durumları	Evet	472	70,8
	Hayır	195	29,2

Katılımcıların %34,6'sı pandemi öncesinde sağlık alanı ile ilgili bir meslek edinme isteğinde oldukları ve bu süreçte en çok tercih etmek istedikleri mesleğin (%18,0) hemşirelik mesleği olduğu belirlenmiştir. COVID-19 öncesi sağlıkla ilişkili bir mesleği tercih etmek isteyenlerin %84,8'inin pandemi ile birlikte bu isteğinden vazgeçtiği; daha önce sağlık alanı ile ilişkili bir mesleği edinme düşüncesi olmayanların

%25,4'ünün ise pandemi ile birlikte sağlık alanı ile ilişkili bir meslek edinmek istediği ve en çok da eczacılık mesleğini tercih etmek istedikleri (%4,9) belirlenmiştir (Tablo 2).

Tablo 2. Katılımcıların sağlık bilimleri ile ilişkili bir mesleği tercih etme isteğine ilişkin görüşleri

Özellikler	n	%	
COVID-19 Öncesi Sağlıkla İlişkili bir Mesleği Tercih Etmek İsteği	Evet	231	34,6
	Hayır	436	65,4
COVID-19 Öncesi Tercih Etmeyi Düşündüğü Meslek*	Hemşirelik	120	18,0
	Tıp Hekimliği	112	16,8
	Eczacılık	43	6,4
	Diş Hekimliği	37	5,5
	Beslenme ve Diyetetik	20	2,9
	Ebelik	12	1,8
	Fizyoterapi	10	1,4
	İlk ve Acil Yardım	48	7,1
*COVID-19 pandemisi ile sağlık bilimleri ile ilişkili bir bölümde eğitim görme isteğim sona erdi	Ameliyathane Hizmetleri	9	1,3
	Evet	196	84,8
	Hayır	35	15,2
COVID-19 Sonrası Sağlıkla İlişkili bir Meslek Edinme İsteği**	Evet	111	25,4
	Eczacılık	33	4,9
COVID-19 Pandemisinde Tercih Edilmeye Karar Verilen Meslek	Diş Hekimliği	19	2,8
	Beslenme ve Diyetetik	13	1,9
	Fizyoterapi	7	1,0
	Ebelik	20	2,9
	İlk ve Acil Yardım	11	1,6

* COVID-19 Öncesi Sağlıkla İlişkili bir mesleği seçmek isteyen 231 kişiye göre hesaplanmıştır, katılımcılar birden fazla cevap verebilmişlerdir.

**COVID-19 Pandemisi öncesinde sağlık ile ilişkili bir meslek tercih etmeyi düşünmeyen 436 kişinin yanıtlarına göre hesaplanmıştır.

Katılımcıların COVID-19 pandemisinde sağlık bilimleri ile ilişkili mesleklerin tercih edilmesinde etkili olabilecek faktörleri incelediğimizde; pandemide sağlıkla ilişkili mesleklerin insanların gözünde önemli ve daha saygın bir yer alması (%40,0), bakanlığın bu süreçte epeyce sağlık görevlisi istihdamı yapması (%36,1), pandemi sürecinin sağlık ile ilişkili mesleklerin değerli ve önemli olduğunu fark ettirmesi (%28,9), sağlık personeli maaşlarının iyileştirilmesi (%26,4), sağlık personeline yönelik şiddet uygulayanlara daha fazla ceza verilecek yasanın kabulü (%24,8) olarak belirlenmiştir (Tablo 3).

Tablo 3. Katılımcıların COVID-19 salgınında sağlık bilimleri ile ilişkili meslekleri edinme isteğine etki edebilecek faktörler

Özellikler	n	%	
COVID-19 sürecinde sağlık bilimleri ile ilişkili bir mesleğin tercih edilmesinde etkili olabilecek faktörler	Pandemide sağlıkla ilişkili mesleklerin insanların gözünde önemli ve daha saygın bir yer alması	286	40,0
	COVID-19 sürecinde sağlık bakanlığının ihtiyaca yönelik epeyce sağlık görevlisi ataması yapması	241	36,1
	COVID-19 sürecinde sağlık bilimleri ile ilişkili mesleklerin değerli ve önemli olduğunun anlaşılması.	193	28,9
	Sağlık personeli maaşlarının iyileştirilmesi	177	26,4
	Sağlık personeline yönelik şiddet uygulayanlara daha fazla ceza verilecek yasanın kabulü	166	24,8

*Katılımcılar birden fazla cevap verebilmişlerdir.

Araştırmaya katılan öğrencilerin COVID-19 Korkusu Ölçeği toplam puanı $16,35 \pm 5,73$ (en az:7-en çok: 35) olarak hesaplanmıştır. Pandemi ile birlikte sağlık bilimleri ile ilişkili bir bölümde eğitim görme isteği değişmeyen öğrencilerin bu isteği sona erenlere göre COVID-19 korku düzeyine benzer şekilde olup, istatistiksel olarak aralarında anlamlı bir ilişki bulunmuştur ($p=0,027$, $t=-0,409$). COVID-19 pandemi süreci sağlık bilimleri ile ilişkili mesleklerin değerli ve önemli olduğunu fark ettirdi, seçmek istediğim bir alan haline geldi diyenlerin COVID-19 korkusu ölçeği puanı $16,56 \pm 5,84$ 'dür, bu soruya 'hayır' cevabını verenlerin COVID-19 korkusu ölçeği puanı $16,22 \pm 5,69$ 'dur, COVID-19 korkusu ölçeği puanlarında arasında anlamlı fark bulunamamıştır ($p=0,913$, $t=0,690$) (Tablo 4).

Tablo 4. Katılımcıların COVID-19 Korkusu Ölçeği puanları

Özellikler	COVID-19 Korku Düzeyi
COVID-19 Korkusu Ölçeği Toplam Puanı: Ort±SS: $16,35 \pm 5,73$ (en az:7-en çok: 35)	
*COVID-19 pandemi süreci sağlık bilimleri ile ilişkili mesleklerin değerli ve önemli olduğunu fark ettirdi, seçmek istediğim bir alan haline geldi.	
Evet (n=193)	$16,56 \pm 5,84$
Hayır (n=474)	$16,22 \pm 5,69$
Anlamlılık	$t=0,690$ $p=0,913$
*COVID-19 pandemisi ile üniversitede sağlık bilimleri ile ilişkili bir bölümde eğitim görme isteğim sona erdi.	
Evet (n=196)	$16,18 \pm 5,12$
Hayır (n=471)	$16,38 \pm 5,97$
Anlamlılık	$t= -0,409$ $p=0,027$

*Independent samples test (T-testi)

4. TARTIŞMA

Sağlık profesyonellerinin COVID-19 pandemisinin bilinmezliklerinde birçok riskle karşı karşıya kaldıkları dönemde, lise öğrencilerinin sağlık ile ilişkili meslekleri tercih etme isteklerini belirlemek amacı ile yaptığımız bu çalışmada; katılımcıların orta düzeyde COVID-19 korkusu yaşadıkları sonucuna ulaşılmakla birlikte, pandemiden önce ve pandemiden sonra sağlık profesyoneli olma konusunda fikirleri değişen gençlerin olduğu, bu meslek gruplarının zorlu çalışma koşullarının meslek seçiminde farkındalık yarattığı söylenebilir.

Çalışmamıza katılan öğrencilerin orta düzeyde COVID-19 korkusu yaşadıkları belirlenmiştir. Ülkemizde lise öğrencileri ile yapılan bir çalışmada katılımcıların çoğunun virüsün aile ve sevdiklerine bulaşmasından, ölmekten ve yakınlarının ölmesinden korktukları belirtilmiştir (Uçkaç, 2020:34). Bir başka çalışmada çalışmamızın bulguları ile benzer şekilde lise öğrencilerinin orta düzeyde COVID-19 korkusu yaşadığı belirtilmiştir (Özbek ve Özaltas, 2021:251). Kanada’da yapılan bir çalışmada da lise öğrencilerinin (n=2.310) %25’inin stres seviyeleri kritik eşik seviyesinin üzerinde bulunmuştur (Schwartz vd., 2021:166). Pandeminin seyrine göre korku düzeyinin farklılık göstereceği düşünülmektedir.

Çalışmamıza katılan öğrencilerin orta düzeyde COVID-19 korkusu yaşadıkları; pandeminin sağlık bilimleri ile ilişkili bir bölümde eğitim görme isteğine etki etmediğini belirtenlerin COVID-19 korku düzeyinin, pandemi ile birlikte sağlıkla ilişkili bir mesleğin eğitimini almaktan vazgeçenlerin korku düzeyinden yüksek olduğu bulunmuştur. Ülkemizde hemşirelik öğrencileri ile yapılan bir başka çalışmada COVID-19 korkusu düzeylerinin ortalama seviyede, hemşirelik mesleğine yönelik tutumları olumlu düzeyde, COVID-19 korkusu arttıkça ise hemşirelik mesleğini tercih etme durumunun azaldığı belirtilmiştir (Çalışkan vd., 2021:170). Tıp fakültesi öğrencileri ile yapılan bir çalışmada da öğrencilerin orta düzeyde koronafobi yaşadıkları bildirilmiştir (Rahman, 2021:68). Başka bir çalışmada hemşirelik ve ebellek öğrencilerinde COVID-19 korkusunun orta düzeyin biraz üzerinde saptanmıştır ve yarım biraz fazlasının COVID-19’lu hastalara bakım vermede istekli olmadığı belirlenmiştir (Nehir ve Güngör, 2021:141). Ayrıca salgınla ilgili yapılan birkaç çalışmada da öğrencilerin salgın riskinin olduğu durumlarda, enfekte olma riskinden korktukları için klinik ortamda çalışmaktan kaçındıkları belirtilmiştir (Çalışkan vd., 2021:170).

Araştırmaya katılan öğrencilerin pandemi öncesinde en çok tercih etmek istedikleri mesleğin hemşirelik mesleği ve tıp hekimliği olduğu belirlenmiştir. Atlı ve Gür (2019)’ün yaptığı çalışmada lise öğrencilerinin en çok seçmek istediği (n=153, %17,9) mesleğin tıp hekimliği; %3,5’inin ise hemşirelik mesleği olduğu belirlenmiştir (Atlı ve Gür, 2019:32). Güven’in lise öğrencileri ile yaptığı çalışmada (n=305) öğrencilerin %28,9’u hemşirelik mesleğini tercih etmek istedikleri bildirilmiştir (Güven,

2019:6). Pandemi öncesi yapılan çalışmalarda hemşirelik ve tıp hekimliği mesleklerinin seçilmesinde etkili olan faktörler incelendiğinde ‘iş bulma kolaylığı’ her iki meslek türü için de ortak özelliktir (Güven, 2019:6; Çetinkaya vd., 2021:112). Pandemi ile birlikte medyada hemşirelik ve tıp hekimliği mesleklerine ilişkin zorluklar gündeme gelmiştir. Gençlerin bu iki zor mesleği yine de iş bulma kolaylığından dolayı seçip seçmeyeceği; hemşirelik mesleğini ve tıp hekimliğini tercih etme isteklerinin değerlendirildiği yeni çalışmalara ihtiyaç vardır.

COVID-19’un başlangıcında hastalığın tedavisinin bilinmemesi, sağlık çalışanlarının yeteri kadar kişisel koruyucu ekipmana sahip olmaması, enfekte hastalara bakım, aşırı iş yükü ve yeterli dinlenememe, hastalığa yakalanarak sağlık çalışanlarının ölümü gibi faktörler sağlık çalışanlarının oldukça zor koşullarda çalışmakta olduğunu göstermiştir (Mhango vd., 2020:262). Pandemi sürecinde yapılan çalışmalar sağlık çalışanlarında depresif belirtilerin ve tükenmişlik düzeylerinin kariyer seçimi pişmanlığını artırdığını ve tıbbi kariyere olan ilgiyi azalttığını göstermiştir. Bu çalışmada ise COVID-19 pandemisi öncesi sağlık hizmetleri ile ilişkili meslek edinmeyi düşünen öğrencilerinin büyük çoğunluğu pandemi ile birlikte sağlık bilimleri ile ilişkili bir bölümde eğitim görme isteğinin sona erdiğini belirtmişlerdir. Çin’de yapılan başka bir çalışmada olumsuz medya raporlarının ve pandemi sırasında yaşanan olumsuz deneyimlerin aktarılmasının hemşirelik öğrencilerinde meslek seçimi değişikliğine neden olduğu bildirilmiştir (Bai vd., 2021: 657021). Ülkemizde tıp öğrencileri ile yapılan bir çalışmada (n=172) katılımcıların %16,3’ü fakülteye başladıktan sonra pişman olmuş, %15,8’i tekrar seçme şansı verilse tıp fakültesini seçmeyeceklerini ifade etmiştir (Çetinkaya vd., 2021:112).

Yapılan bir çalışmada pandemi sürecinin Meksika’da 14-19 yaşlarındaki katılımcıların sağlık çalışanlarına (%72) yönelik algılarını iyileştirdiği ve kariyer seçimlerini sağlık hizmetlerine (%28) yönlendirdiği sonuçlarına ulaşılmıştır (Perelman, 2022). Bu çalışmada COVID-19 pandemisi öncesi sağlık alanını tercih etmek isteyen öğrencilerin çoğunluğunun COVID-19 pandemisi ile birlikte sağlık hizmetleri ile ilgili bir mesleği seçmekten vazgeçtiği, pandemiden önce sağlık alanını düşünmeyenlerin az bir kısmının (%25,4) pandemiden sonra sağlık hizmetleri ile ilişkili bir mesleği seçmeyi düşündüğü sonuçlarına ulaşılmıştır. Pandemi vaka sayılarının düşmesi ve ölüm oranlarının azalması ile gençlerde sağlık hizmetleri ile ilgili bir mesleği seçme isteğinin araştırıldığı yeni çalışmalara ihtiyaç vardır.

Çalışmanın çarpıcı bulgularından biri de gençlerin COVID-19 pandemisi ile birlikte en çok tercih etmek istediği mesleğin eczacılık olmasıdır. Eczacılık fakültesi birinci sınıf öğrencileriyle yapılan bir çalışmada, öğrencilerin eczacılık mesleğinin saygın, rahat, kazancı yüksek ve iyi gelecek sunan bir meslek olduğu için seçtiği belirlenmiştir (Kıran ve Taşkıran, 2015:159). Pandemi sürecinde de eczacılık mesleğinin tercih edilme isteğinin, bu mesleğin hasta bakımında primer olarak rol almamasından kaynaklandığı ya

da pandemi sırasında birçok ilaca kolayca ulaşabilen bir meslek grubu olmasından kaynaklandığı düşünülmektedir.

Çalışmada sağlık bilimleri ile ilişkili bir mesleğin eğitimini almak istemede etkili olan faktörler pandemide sağlıkla ilişkili mesleklerin insanların gözünde değer kazanması, COVID-19 sürecinde sağlık bakanlığının ihtiyaca yönelik epeyce sağlık görevlisi ataması yapması, sağlık personeli maaşlarının iyileştirilmesi, sağlık personeline yönelik şiddet uygulayanlara daha fazla ceza verilecek yasanın kabulü olarak belirlenmiştir. Slovenya ve Hırvatistan'da lisans hemşirelik öğrencileri arasında kesitsel bir çalışmada her iki ülkeden öğrenciler, en büyük avantajın mezun olduktan sonra iş bulma kolaylığı olduğunu belirtmişlerdir (Cilar vd., 2020:104463). Ülkemizde tıp fakültesinde okuyan öğrencilerle yapılan bir çalışmada da katılımcıların çoğunun topluma faydalı olmak, insanları sevmek, iş garantisi olması ve maddi açıdan rahat olacaklarını düşündükleri için tıp fakültesini seçtikleri raporlanmıştır (Güven, 2019:6).

Pandemi başlangıcında sağlık bilimleri fakültesi öğrencileri ile yapılan bir çalışmada öğrencilerin sağlık ile ilgili bir mesleği seçmelerinde etken olan faktörlerden birinin insanlara yardım etmek olduğu bildirilmiştir (Başer vd., 2021:101). Çalışmamızda COVID-19 pandemi sürecinin sağlık bilimleri ile ilişkili mesleklerin değerli ve önemli olduğunu fark ettirmesi ve bu nedenle seçmek istenilen bir alan haline geldiği belirlenmiştir. Yapılan bir çalışmada pandemiden önce hemşireliği seçmek istemeyen ancak COVID-19 pandemisi başladıktan sonra hemşireliği seçmeye karar verenlerin kariyer değişikliğinin en yaygın nedeni medyada hemşirelerle ilgili olumlu haberler olurken bunun tam tersinin ise pandemide medyadaki olumsuz haberler olduğu bildirilmiştir (Bai vd., 2021: 657021). Hemşireler, doktorlar ve tıp öğrencileri ile yapılan bir başka çalışmada (n=9322) katılımcıların %59,1 kariyer seçimlerinden pişmanlık duymadığı belirlenmiştir (Yang vd., 2021:534). Farklı coğrafyalarda ve disiplinlerden sağlık çalışanlarının kariyer seçimi pişmanlığı düzeyleri ve etki eden faktörlerin ele alındığı yeni çalışmalar yapılmalıdır.

5. SONUÇ

Pandemide zor koşullarda ve bilinmeyen bir salgınla mücadele eden sağlık çalışanlarının yaşadıkları süreç, lise öğrencilerinin bu meslekleri tercih etme isteğini etkilemiştir.

Sınırlılıklar

Araştırmanın örneklem yöntemi ve tasarımı araştırmanın sınırlılıklarındandır. Ayrıca araştırmadan elde edilen sonuçlar sadece bu örneklem grubundaki bireylerle sınırlıdır ve genellenemez.

6. ÖNERİLER

Sağlıkla ilişkili mesleklerin lise öğrencilerine tanıtılması, kariyer danışmanlığı yapılması ileride oluşabilecek kariyer pişmanlıklarının önüne geçebilir.

Destekleyen Kuruluş

Çalışmayı maddi olarak destekleyen kişi/kuruluş yoktur.

Çıkar Çatışması

Yazarların herhangi bir çıkara dayalı çatışması yoktur.

Teşekkür

Araştırmaya katılan tüm öğrencilere teşekkür ederiz.

KAYNAKLAR

Ahorsu, D.K., Lin, C.Y., Imani, V., Saffari, M., Griffiths, MD., Pakpour, A.H. (2020). The Fear of COVID-19 Scale: Development and initial validation. *International Journal of Mental Health and Addiction*,1-9. <https://doi.org/10.1007/s11469-020-00270-8>

Atli, A., Gür, H. (2019). Lise öğrencilerinin meslek tercihleri ve bu tercihlerine etki eden faktörler. *Kariyer Psikolojik Danışmanlığı Dergisi*, 2(1), 32-53.

Bai, W., Xi, H. T., Zhu, Q., Wang, Z., Han, L., Chen, P., Cai, H., Zhao, Y. J., Chen, L., Ge, Z. M., Ji, M., Zhang, H., Yang, B. X., Liu, S., Cheung, T., Ungvari, G. S., An, F., & Xiang, Y. T. (2021). Changes in nursing students' career choices following the COVID-19 pandemic in China. *Frontiers in Psychiatry*, 12,657021. <https://doi.org/10.3389/fpsy.2021.657021>

Chen, H., Liu, F., Wen, Y., Ling, L., Chen, S., Ling, H., Gu, X. (2021). Career Exploration of High School Students: Status Quo, Challenges, and Coping Model. *Frontiers in psychology*,12, 672303. <https://doi.org/10.3389/fpsyg.2021.672303>

Cilar, L., Spevan, M., Čuček Trifkovič Trifkovič, K., Štiglic, G. (2020). What motivates students to enter nursing? Findings from a cross-sectional study. *Nurse Education Today*, 90,104463. <https://doi.org/10.1016/j.nedt.2020.104463>

- Çalışkan, E., Kargın, M., Ersöğütçü, F. (2021). Hemşirelik öğrencilerinde Covid-19 korkusu ile hemşirelik mesleğine yönelik tutum arasındaki ilişki. *Sürekli Tıp Eğitimi Dergisi*, 30(3), 170-180. <https://doi.org/10.17942/sted.880773>
- Çam, M. O., Dokumacı, H. COVID-19'lu hastalara bakım veren sağlık çalışanlarının psikososyal problemleri: hemşirelik bakış açısı. *Akdeniz Hemşirelik Dergisi*, 1(1), 36-47.
- Çetinkaya, S., Nemmezi Karaca, S., Karagöz, N. (2021). Bir tıp fakültesi birinci sınıf öğrencilerinin fakülteyi seçme nedenleri, akreditasyonla ilgili düşünceleri ve akademik başarı düzeyleri. *Tıp Eğitimi Dünyası*, 20(60), 112-121. <https://doi.org/10.25282/ted.753595>
- Eraslan Çapan, B., Korkut Owen, F. (2017). Ortaöğretim öğrencilerinin yönelmeyi düşündükleri eğitim alanları ve kariyer psikolojik danışmanlığı. *Electronic Journal of Social Sciences*, 16(61), 551-568. <https://doi.org/10.17755/esosder.304694>
- Güven, Ş. D. (2019). Lise son sınıf öğrencilerinin hemşirelik mesleğine yönelik tutumlarının belirlenmesi: Nevşehir ili örneği. *Turkish Journal of Clinics and Laboratory*, 10(1), 6-11. <https://doi.org/10.18663/tjcl.324101>
- Kıran, B., Taşkıran, E. (2015). Ege Üniversitesi eczacılık fakültesi 1. sınıf öğrencilerinin meslek tercihine etki eden faktörler. *Marmara Pharmaceutical Journal*, 19(2), 159-167. <https://doi.org/10.12991/mpj.20151910463>
- Mhango, M., Dzobo, M., Chitungo, I., Dzinamarira, T. (2020). COVID-19 risk factors among health workers: a rapid review. *Safety and health at work*, 11(3), 262-265. <https://doi.org/10.1016/j.shaw.2020.06.001>
- Özbek, S., Özaltas, H. N. (2021). The investigation according to some variables of covid-19 fear levels of high school students in the pandemic process. *Journal of Educational Issues*, 7(3), 251-264. <https://doi.org/10.5296/jei.v7i3.19185>
- Perelman, C., Patiño-Barba, M de L., Padilla-Gonzalez J. (2022). Impact of the Covid-19 Pandemic on adolescents' perception of science, scientists and health care workers, and change of career choices. In *SciELO Preprints*. <https://doi.org/10.1590/SciELOPreprints.3554>
- Rahman S. (2021). Tıp fakültesi öğrencilerinin COVID-19 fobi durumlarının değerlendirilmesi. *Fırat Üniversitesi Sağlık Bilimleri Tıp Dergisi*, 35(1), 68-73. <http://www.fusabil.org>

- Satici, B., Gocet-Tekin, E., Deniz, ME., Satici, SA. (2021). Adaptation of the Fear of COVID-19 Scale: Its Association with Psychological Distress and Life Satisfaction in Turkey. *International journal of mental health and addiction*,19(6), 1980–1988. <https://doi.org/10.1007/s11469-020-00294-0>
- Schwartz, K. D., Exner-Cortens, D., McMorris, C. A., Makarenko, E., Arnold, P., Van Bavel, M. Williams, S., Canfield, R. (2021). COVID-19 and student well-being: Stress and mental health during return-to-school. *Canadian Journal of School Psychology*,36(2), 166–185. <https://doi.org/10.1177/08295735211001653>
- Tercan, B., Saka, Y., Kasap, S., Gün, S. (2017). Lise ve üniversite düzeyinde eğitim gören hemşirelik öğrencilerinin mesleğe bakış açıları. *Gümüşhane Üniversitesi Sağlık Bilimleri Dergisi*, 6(4),98-105. <https://dergipark.org.tr/tr/pub/gumussagbil/issue/32215/364330>
- Turan, Ü., Kayıkçı, K (2019). Lise son sınıf öğrencilerinin meslek seçiminde okul rehberlik hizmetlerinin rolü. *e- Uluslararası Eğitim Araştırmaları Dergisi*,10(1),15-33. <https://doi.org/10.19160/ijer.514256>
- Uçkaç K. (2020). Sağlık meslek lisesi öğrencilerinde Covid-19 pandemi sürecine bağlı uzaktan eğitimin öğrenci duygu ve davranışları üzerindeki etkileri. *Sağlık Bilimlerinde Eğitim Dergisi*, 3(1), 34-44.
- Yang, G., Wang, L., Wang, J., Geng, Z., Liu, H., Xu, T. (2021). Career choice regret during COVID-19 among healthcare students and professionals in mainland China: a cross-sectional study. *BMC Medical Education*, 21(1), 534. <https://doi.org/10.1186/s12909-021-02972-6>